

CUMA VAAZLARI

25.04.2025

ALIN TERİ MUKADDESTİR!

YAZAR: ALİ AYKAÇ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجْفَ عَرْقُهُ

İşçinin ücretini, daha alın teri kurumadan veriniz.
İbn Mâce, Ruhûn, 4

iletişim : (0)541 934 3778 daha fazlası için: www.aliaykac.com

Bu içerik, yazarının izni olmadan kısmen veya tamamen kopyalanamaz ve dağıtılamaz. İlgili yasağa aykırı hareket eden kişiler hakkında, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre telif hakları kapsamında yasal işlem başlatılacaktır.

بِسْمِ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

Hamd; bizleri yoktan var eden, bizlere akıl ve irade veren, çalışmayı ve üretmeyi öğreten, rızkı helal yoldan kazanmayı emreden yüce Rabbimiz **Allah’a** ﷻ sonsuz hamd’ü senâlar olsun! **Salât ve selâm;** hayatın her alanında bize örnek olan, alın terine kıymet veren, işçinin hakkını gözetmeyi bizzat hayatıyla öğreten **Peygamberimiz Muhammed Mustafa’ya** ﷺ, onun âline, ashabına ve yolunu takip eden tüm müminlere olsun.

Pek Aziz ve Muhterem Müslümanlar,

İslam, hayatı sadece ibadet alanıyla sınırlı görmez. İnsan, yaratılışı itibariyle hem kullukla hem de dünya sorumluluğuyla yükümlüdür. Bu sorumlulukların temelinde ise **çalışmak, üretmek ve alın teri dökmek** vardır. Kur’an-ı Kerim, insanın dünyada değer kazanmasını sadece inanç temelli bir mesele olarak değil, aynı zamanda gayret, emek ve çabayla da ilişkilendirmiştir. Bu bağlamda **emek**, yalnızca geçim aracı değil; aynı zamanda **insan olmanın ve kul olmanın bir parçasıdır**. Necm suresi 39. ayette Rabbimiz şöyle buyurur: ***“Gerçekten insan için kendi çalışmasından başkası yoktur.”¹***

Bu ayet, insan emeğinin hem dünyevî hem de uhrevî sonuçları olan bir değere sahip olduğunu bildirir. **Kişinin hayat mücadelesi de Allah katında karşılık bulan bir çabanın ürünüdür**. Yani insan, kendisi için ne üretmişse ne kadar

¹ Necm, 53/39. وَأَنْ لِّئْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

gayret göstermişse, o ölçüde değerlidir. Dolayısıyla alın teriyle elde edilen kazanç, sadece helal lokma değil; aynı zamanda Allah katında bir iz ve karşılığı olan çabadır. Bu anlayış hem bireyin ahlakını şekillendirir hem de toplumun adalet üzerine inşa edilmesini sağlar.

İslam'ın emeğe yüklediği bu değer, sadece çalışan bireyle sınırlı kalmaz. Çalışanın emeğini istihdam eden herkes, bu emeğin hakkını vermekle mükelleftir. İşveren, çalıştırdığı kişinin hakkını zamanında ve eksiksiz bir şekilde vermediğinde sadece bir maddi gecikmeye değil, aynı zamanda bir kul hakkı ihlaline yol açmış olur. Bu noktada Peygamber Efendimiz ﷺ'in işçiye yaklaşımı, son derece açık ve bağlayıcıdır. Şöyle buyurmuştur: ***“İşçinin ücretini, daha alın teri kurumadan veriniz.”***²

Bu hadis, emeğe verilen değer in yalnızca sözde değil, fiilen ve zamanında karşılık bulması gerektiğini ifade eder. Ter henüz kurumadan ifadesi, hakkın geciktirilmeden teslim edilmesi gerektiğine dikkat çeker. Çünkü emek, ertelenebilir bir borç değil; anlık teslim edilmesi gereken bir haktır.

Bu noktada altı çizilmesi gereken ve atlanılmaması gereken husus şudur: İslam'da emeğin karşılığını vermek, yalnızca ahlakî bir erdem değil; dinî bir yükümlülüktür. Geciktirilen her ücret, ödenmeyen her hak, işçinin gönlünde bir kırgınlığa, toplum

² İbn Mâce, Ruhûn, 4. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ.

vicdanında bir adaletsizliğe, Allah katında ise verilmesi ağır olacak bir hesaba vesile olabilir. Çünkü **kul hakkı, ibadetle dahi affedilmeyecek haklardandır. Alın teri üzerinden kazanılan bir zenginlik, İslam’a göre bereketli değildir. Helal kazanç, ancak karşılığı ödenmiş bir emekten doğar.**

İslam tarihinde bu konuya dair örnekler de mevcuttur. Hazreti Ömer *radıyallahu anh*, halifeliği döneminde devlet görevlilerine görev tanımları yaparken **“İnsanlara eziyet etmeden, kimsenin işini zora sokmadan, yanınızda bulundurduğunuz işçinin hakkını gözeterek çalışın.”** buyurmuş hem kamu düzeninin hem de bireysel hakların korunması gerektiğine canlı bir örnek olarak bizzat kendisi bizlere işaret etmiştir. **Bugün modern hukuk sistemlerinde konuşulan iş güvencesi, çalışma saatleri, ücret dengesi gibi kavramlar, İslam’ın çok daha önce ortaya koyduğu değerlerin hukukî karşılıklarıdır.**

Bir toplumda işçinin hakkı zamanında verilmiyorsa, o toplumda adalet yerleşemez. Çünkü hakkı yenilen, emeği sömürülen bir insan sadece kendiyle ilgili bir sıkıntı yaşamaz; bu durum zamanla topluma da zarar verir. İnsanlar arasında güven kaybolur, huzur bozulur, bereket azalır. Hakkı gözetilmeyen bir sistemde insanlar işine, yöneticisine ya da devlete güven duymaz. İşte bu yüzden, sadece tek tek bireyler değil, devletin kurumları da bu konuda sorumludur. Çünkü emek sadece bir kişinin meselesi değil; bir toplumun ayakta kalıp kalamayacağının göstergesidir.

Bunu daha iyi anlamak için şöyle bir örnek verelim: Düşünün ki bir inşaat ustası, aylarca maaşını alamıyor. Ama buna rağmen her gün işe geliyor, çimentosunu karıyor, duvarını örüyor. Ancak ay başında aldığı cevap hep aynı: “**Biraz daha bekle.**” Bu kişi geçinemiyor, borçlarını ödeyemiyor, evine ekmek götüremiyor. Zamanla umudunu yitiriyor. **İşte bu sadece onun değil; o işçinin çalıştığı firmanın, o firmanın bağlı olduğu düzenin ve en nihayetinde o toplumun bir zafiyetidir.** Çünkü hakkı verilmeyen emek, sonunda sistemi çökertir.

İslam dininde emek, yalnızca bir ekonomik faaliyet olarak değerlendirilmez. Aynı zamanda bireyin şahsiyetini ortaya koyduğu, kul olarak sorumluluğunu yerine getirdiği bir ibadet biçimi olarak kabul edilir. Bu anlayışa göre insanın dünya hayatındaki en temel gayesi, Allah’ın ﷻ rızasını kazanmak olduğu gibi, bu rızayı kazanmanın yollarından biri de **helal yoldan çalışarak geçimini sağlamaktır.** Kur’an’ın birçok ayetinde, çalışmanın övüldüğüne ve karşılıksız kalmayacağına işaret edilmiştir. Örneğin: **“Kendiniz için önceden ne hayır gönderirseniz, onu Allah katında bulursunuz.”**³

Bu ayet, yapılan her iyi işin –*ister ibadet ister emek*– Allah katında karşılık bulacağını bildirir. Bu da demektir ki, kişinin rızkını helal yoldan kazanmak için harcadığı tüm çaba, aynı zamanda bir ahiret yatırımına dönüşür.

³ Bakara, 2/110. وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ

Ancak İslam’da emek yalnızca çalışanın sorumluluğu olarak görülmez. **Emek veren kadar, emeği istihdam edenin de sorumluluğu vardır.** Bu da bizi işçi-işveren ilişkilerinin dinî ve ahlakî boyutuna götürür. Peygamber Efendimiz ﷺ, çalışanın hakkının teslimi konusunda çok açık ifadeler kullanmıştır. Hadislerde geçen şu emir bu konuda temel ölçüdür: **“İşçinin ücretini, daha alın teri kurumadan veriniz.”**⁴

Bu ifadenin içerdiği mana, salt ödeme zamanlamasıyla sınırlı değildir. Bu hadis, emeğin değerini vurgular, işçiye saygıyı öğretir ve hakkın zamanında teslim edilmesini adaletin gereği olarak ortaya koyar. **İslam’da geç ödenen ücret, gasp edilmiş bir hak sayılabilir. İşçinin hakkını geciktirmek, onun huzurunu geciktirmek anlamına gelir.**

Bununla birlikte, işverenin işçiye karşı tek sorumluluğu ücret değildir. **İnsani muamele, güvenli çalışma ortamı, saygı ve sosyal haklar da bu ilişkinin parçasıdır.** Kur’an-ı Kerim’de Allah ﷻ şöyle buyurur: **“Ölçü ve tartıda hile yapanların vay haline! Onlar insanlardan ölçerek aldıklarında tam alırlar; fakat onlara vermek için ölçtüklerinde eksik ölçerler.”**⁵

⁴ *İbn Mâce, Ruhûn, 4.* قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرْقُهُ.

⁵ *Mutaffifîn, 83/1-3.* وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ

Bu ayet, yalnızca ticari ölçümle ilgili değil; genel olarak adaletsizliği ve hakkı eksik vermeyi eleştirir. İşverenin işçiye hakkını eksik vermesi, ölçüde hile yapmaktan farksızdır. Ne eksik ödeme ne gecikme, ne de hak ihlali, İslam’da meşru sayılmıştır.

Bugünün dünyasında, alın teri karşılığında günlerce, haftalarca ödeme bekleyen binlerce insan vardır. Kayıt dışı çalıştırılanlar, sigortasız emekçiler, sözleşmesiz hizmet verenler, mobbing’e maruz kalanlar, zorla fazla mesai yapanlar... Bunların her biri, bir yönüyle kul hakkı ihlali anlamına gelir. İslam’a göre kul hakkı, kıyamet gününde hesaba çekilecek ilk konular arasındadır. Bu sebeple, işçiyi sadece çalıştırmak değil, ona hakkını koruyacak zemini sağlamak da dinî bir vecibedir.

Son olarak şunu vurgulamak gerekir ki: **Emek, sadece bir bireyin rızkını temin etme çabası değil; toplumsal adaletin ve düzenin temelidir.** Emeğe saygı duymayan toplumlar, uzun vadede huzuru da kaybeder. Çünkü **hakkı verilmemiş her emek, içten içe çürümüş bir sosyal yapıya işaret eder.** İslam bu sebeple **emeği kutsal, hakkı ise dokunulmaz saymıştır.** Birey olarak da toplum olarak da bu ilkeye uymak, sadece adaletin değil, aynı zamanda bir ümmet bilincinin de gereğidir.

Bu noktada Asr-ı Saadet’ten vereceğimiz bir örnek, meseleyi daha da berraklaştıracaktır. Nakledildiğine göre Hazreti Ali *radiyallahu anh*, halifeliği döneminde bir adamın çalıştırdığı işçinin ücretini geciktirdiğini işitince, onu çağırıp şöyle demiştir: **“Senin çalıştırdığın adam, Allah’ın ﷻ sana gönderdiği bir emanettir. Sen onun sadece emeğinden değil, duasından ve**

bedduasından da sorumlusun. Unutma ki işçinin hakkı, Allah katında kul hakkıdır ve bu haklar mahşerde sorulacaktır.”

Bu söz bize gösteriyor ki, emekle kurulan ilişki yalnızca maddi bir alışverişten ibaret değildir; aynı zamanda ahiret sorumluluğu taşıyan ciddi bir meseledir. Çünkü bir işçinin hakkını zamanında ve eksiksiz vermek, sadece bir ücret ödemesi değil; kul hakkından kaçınan, Allah’tan ﷻ korkan bir müminin tavrıdır. Müslüman, başkasının emeği üzerinden kazanç sağlamaktan çekinir; üzerinde hakkı olan bir kulun vebaliyle Allah’ın ﷻ huzuruna çıkmak istemez. Bu sebeple, işçisinin hakkını gözeten, onun emeğine saygı gösteren her insan; dünyada Allah’ın ﷻ bereketine, ahirette ise yüz aklığına mazhar olur. Çünkü hakka riayet etmek, imanın bir gereğidir; hakkı çiğnemek ise hem dünya düzenini bozar hem de ahirette ağır bir hesaba dönüşür.

Sonuç olarak açıkça söylemek gerekir ki: Emek, insanın onurudur; hak ise dokunulmaz bir emanettir. Adalet ertelendiğinde değil, yerine getirildiğinde kıymetlidir. Kim emeğe saygı gösterir, hakkı zamanında ve eksiksiz teslim ederse, bilsin ki Allah ﷻ onun rızıkına bereket, hayatına huzur katar. Ama kim bir kulun emeğini görmezden gelir, hakkını geciktirir veya gasp ederse, yalnızca o kula değil; Allah’a ﷻ karşı da sorumlu olur ve bunun hesabını mutlaka verir. O hâlde geliniz; hak ve adalet konusunda gevşeklik göstermeyelim. Emeğe değer verelim, hakkı koruyalım, kulun rızasını da, Allah’ın ﷻ rızasını da gözetenlerden olalım.

Rabbimiz! Bizleri, alın terinin kıymetini bilen, emek verenin hakkını gözeten, kul hakkından sakınan kullarından eylesin!

Rabbimiz! Bizleri, dillerini haktan ayırmayan, kazançlarını helal kılan, nefislerini emanet bilinciyle terbiye eden, Allah'ın rızasını her şeyin üstünde tutan kullarından eylesin! (Âmin!..)

وَأٰخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ , الفاتحه